

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO
71 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-95 IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 259 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-96“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP-21-114; TAIS NR.: 21-19190)**

2021-02-09 Nr.NV-271

Vilnius

Įvertinę Projekto, kuriuo teikiama išvada dėl Administracinių nusižengimo kodekso (toliau – ANK) 71 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-95 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIVP-95) ir Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 259 straipsnio Nr. XIVP-96 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XIVP-95) (toliau kartu – Įstatymų projektai), atitiktį Lietuvos Respublikos įstatymams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Projekto rengėjai 1 Projekto punkte siūlo atsisakyti tiek BK 259 straipsnio pavadinimo, tiek šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinto nusikaltimo objektyviųjų požymių aprašymo keitimo kaip perteklinio ir neatitinkančio baudžiamojo įstatymo normų konstravimo praktikos, kadangi ANK projektu siūloma numatyti atsakomybę už neteisėtus veiksmus, atliekamus su „nedideliu“ narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu, BK 259 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nusikaltimas *savaime užtrauks baudžiamąją atsakomybę tik už neteisėtus veiksmus, atliekamus su didesniu nei nedidelis narkotinių medžiagų kiekiu*, nepriklausomai nuo to, ar bus pakeistas šio straipsnio pavadinimas ir objektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai įtvirtinant formuluotę – „*didesnis nei nedidelis kiekis*“. Manytina, kad šis teiginys nėra teisingas, kadangi, vadovaujantis ANK 5 straipsnio 2 dalimi, asmuo už padarytą teisės pažeidimą, atitinkantį šiame kodekse numatyto administracinio nusižengimo požymius, atsako administracine tvarka pagal šį kodeksą, *jeigu šis padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės*, kas reiškia, kad administracinės atsakomybės taikymas neturi prioriteto prieš baudžiamosios atsakomybės taikymą ir, esant padarytai neteisėtai pavojingai veikai, sprendžiant dėl teisinės atsakomybės rūšies, pirmiausia vertinamas ne veikos atitikimas administracinio nusižengimo sudėties požymiams, bet veikos atitikimas baudžiamajame įstatyme įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėties požymiams: baudžiamajame įstatyme nenustačius minimalaus psichoaktyviųjų medžiagų kiekio, kuriuo neteisėtai disponuojant kyla baudžiamoji atsakomybė, baudžiamoji atsakomybė bus taikoma ir nedideliu kiekiu psichoaktyviųjų medžiagų neteisėtai disponuojančiam asmeniui, nepaisant to, kad už tą pačią veiką įtvirtinta ir administracinė atsakomybė. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad, pavyzdžiui, ANK 108 straipsnyje įtvirtinta administracinė atsakomybė už vagystę, sukčiavimą, turto pasisavinimą ar iššvaistymą, kai pagrobto, įgyto, pasisavinto ar iššvaistyto turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, t. y. ANK nurodyta konkreti maksimali pagrobto turto vertė, tuo tarpu baudžiamajame įstatyme, numatančiame baudžiamąją atsakomybę už analogiško pobūdžio veikas, yra nurodyta minimali pagrobto turto vertė, kurią viršijus kyla baudžiamoji atsakomybė (BK 190 straipsnio 1 dalis); ANK 208 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta maksimali pagal ANK baustinos kontrabandos dalyko vertė (neviršija 150 MGL), tuo tarpu BK 199 straipsnio 1 dalyje nurodyta minimali pagal BK baustinos kontrabandos dalyko vertė (viršija 150 MGL). Apibendrinant išdėstytus argumentus manytina, kad baudžiamajame įstatyme būtina įtvirtinti minimalų psichoaktyviųjų

medžiagų kiekį, kuriuo neteisėtai disponuojant kyla baudžiamoji atsakomybė.

Su Projekto rengėjais sutiktina, kad Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 autorių siūloma įtvirtinti formuluotė „*didesnis nei nedidelis kiekis*“ nėra vartojama baudžiamajame įstatyme ir nederina su baudžiamojo įstatymo normų konstravimo praktika, kadangi konstruojant nusikalstamų veikų sudėtis, kuriose baudžiamosios atsakomybės laipsnis yra graduojamas, atsižvelgiant į kiekybinį rodiklį, tarpiniai dydžiai, esantys tarp minimalios ir maksimalios ribos, BK straipsnio dispozicijoje nėra savarankiškai įtvirtinami, tačiau, kaip minėta, minimalų psichoaktyviųjų medžiagų kiekį, kuriuo neteisėtai disponuojant kyla baudžiamoji atsakomybė, baudžiamajame įstatyme būtina įtvirtinti, todėl svarstyтина galimybė Projekte siūlyti BK 259 straipsnį papildyti nauja dalimi, joje nurodant, kad už šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tokiu atveju, kai neteisėtai disponuotų narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekis viršija nedidelį.

2. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodytas Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 uždavinys – panaikinti buvusią teisinę koliziją ir nustatyti tik administracinę atsakomybę už nedidelio kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą be tikslo platinti; ANK 71 straipsnyje numatyti galimybę nukreipti (įpareigoti) asmenį dalyvauti tikslinėse aprobeuotose elgesį keičiančiose ir / ar į gydymą nukreiptose intervencinėse programose.

Pažymėtina, kad, kaip nurodoma ir pačiame Įstatymų projektų aiškinamajame rašte, teisinė kolizija panaikinta dar 2017 m. sausio 1 d. priėmus ANK, taigi lieka neaišku, dėl kokių priežasčių ir siekiant kokių tikslų Įstatymo projektu Nr. XIVP-95 siekiama panaikinti dar prieš ketverius metus panaikintą teisinę koliziją. Kita vertus, nors Įstatymų projektų aiškinamajame rašte teigiama, kad galimybė nedideliais narkotinių medžiagų kiekiais disponuojančius žmones kreipti į elgesio keitimo, ar, jei nustatomas žalingas vartojimas ar priklausomybės liga, gydymo programas, mažina rizikos grupėje esančių vartotojų marginalizaciją ir stigmatizavimą, tačiau pažymėtina, kad ir šiuo metu galiojančioje ANK 71 straipsnio 3 dalies redakcijoje už ANK 71 straipsnio 2 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose), taigi teisinės prielaidos įgyvendinti Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjų kaip siektiną nurodomą galimybę nedideliais narkotinių medžiagų kiekiais disponuojančius žmones kreipti į elgesio keitimo ar gydymo programas yra įtvirtintos ir šiuo metu galiojančiame ANK, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad, vadovaujantis ANK 30 straipsnio 3 dalimi, įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose) *skiriamas tik asmens sutikimu*, kas reiškia, kad tiek šiuo metu galiojantis, tiek siūlomas teisinis reguliavimas galimybę taikyti asmeniui šią administracinio poveikio priemonę sieja išimtinai tik su asmens sutikimu. Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai nepateikia jokių kiekybinių ir kokybinių duomenų apie šiuo metu galiojančios minėtos administracinio poveikio priemonės taikymo ANK 71 straipsnio 2 dalyje numatytą administracinį nusižengimą padariusiems asmenims veiksmingumą ir taikymo (netaikymo) problematiką: kokiam asmenų skaičiui buvo siūloma taikyti minėtą administracinio poveikio priemonę; kiek iš minėtų asmenų sutiko su šios priemonės taikymu; kiek iš minėtų asmenų, sutikusių dalyvauti ir dalyvavusių narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros ar resocializacijos programose, buvo pakartotinai bausti už analogiškus veiksmus, taigi, nors Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai nurodo, jog nukreipimas dalyvauti tikslinėse aprobeuotose elgesį keičiančiose ir / ar į gydymą nukreiptose intervencinėse programose mažina asmenų recidyvumą ir turi didelį prevencinį poveikį, o pradėjus taikyti į visuomenės sveikatą nukreiptas priemones, žymiai sumažės nusikalstamų veikų, susijusių su nelegalių medžiagų priklausomybe skaičius, tačiau nepateikia jokių kiekybinių ir kokybinių rodiklių, leidžiančių pagrįstai manyti, kad šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas, susijęs su minėtos administracinio poveikio priemonės taikymu, yra

nepakankamas: manytina, kad minėtos administracinio poveikio priemonės taikymas (netaikymas) yra ne teisinio reguliavimo, bet teisės normos taikymo dalykas ir tik turint minėtus kiekybinius ir kokybinius rodiklius galima pagrįstai svarstyti, ar siekiant numatytų tikslų būtina priimti siūlomas pataisas, ar minėtus tikslus galima pasiekti tinkamai taikant šiuo metu jau galiojančias teisės normas. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, siūlytina Projekto rengėjams Projekte atkreipti į tai dėmesį bei pasiūlyti nurodytais aspektais papildyti aiškinamąjį raštą.

3. Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 siūlomomis ANK 71 straipsnio pataisomis siūloma pakeisti ANK 71 straipsnio pavadinimą į „*Nedidelio kiekio narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų disponavimas be tikslo jas platinti*“. Įvertinus tai, kad į šią normą siūloma perkelti šiuo metu baudžiamajame įstatyme įtvirtintą neteisėtos ir pavojingos veikos sudėtį, siūlytina Projekto rengėjams Projekte pasiūlyti ANK 71 straipsnio pavadinimą pakeisti į „*Neteisėtas disponavimas nedideliu kiekiu narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų be tikslo jas platinti*“.

4. Minėta, kad Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai siekia numatyti galimybę nukreipti (įpareigoti) asmenį dalyvauti tikslinėse aprobeuotose elgesį keičiančiose ir / ar į gydymą nukreiptose intervencinėse programose, tačiau pažymėtina, kad galimybę taikyti administracinio poveikio priemonę – įpareigojimą dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose) Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai siūlo tik už ANK 71 straipsnio 2 dalyje ir 483¹ straipsnio 2 dalyje numatytus administracinius nusižengimus, t. y. tik už pakartotinį neteisėtą disponavimą psichoaktyviosiomis medžiagomis ar jų vartojimą. Manytina, kad toks teisinis reguliavimas neužtikrina Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjų deklaruojamų tikslų – įgyvendinti į sveikatą orientuotą politiką ir pradėti spręsti sveikatai kylančias rizikas ar jau esamas problemas, joms dar neįsisenėjus, taigi svarstyti galimybę Projekte pasiūlyti Įstatymo projekte Nr. XIVP-95 numatyti, kad minėtą administracinio poveikio priemonę leisti taikyti ne tik už ANK 71 straipsnio 2 dalyje ir 483¹ straipsnio 2 dalyje numatytus, bet ir už tų pačių straipsnių 1 dalyse numatytus administracinius nusižengimus.

5. Siūlomomis ANK 71 straipsnio 4 dalies pataisomis siūloma atleisti asmenį nuo administracinės atsakomybės už šiame straipsnyje numatytus veiksmus, jei šis, be kita ko, savanoriškai kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų suteikimo dėl narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, tačiau Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai nenurodo, dėl kokių priežasčių ir siekiant kokių tikslų siūloma panaikinti šiuo metu galiojančią nuostatą dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo *be gydytojo paskyrimo*. Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai nenurodo ir to, dėl kokių priežasčių ir siekiant kokių tikslų siūloma į ANK 483¹ straipsnio 1 dalį perkelti šiuo metu ANK 71 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą neteisėtos ir pavojingos veikos sudėtį panaikinti nuostatą dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo *be gydytojo paskyrimo*, todėl Projekto rengėjams siūlytina Projekte į tai atkreipti Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjų dėmesį ir pasiūlyti papildyti Įstatymų projektų aiškinamąjį raštą.

6. Pažymėtina tai, kad į ANK 483¹ straipsnio 1 dalį, apibrėždami viešas vietas, kuriose draudžiama vartoti psichoaktyvias medžiagas, Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai iš esmės siūlo perkelti ANK 484 straipsnyje, įtvirtinančiame teisinę atsakomybę už alkoholinių gėrimų gėrimą viešosiose vietose, nurodytas vietas, tačiau manytina, kad toks pažodinis perkėlimas stokoja logikos: pavyzdžiui, salėse psichoaktyvias medžiagas siūloma drausti vartoti tik sporto varžybų metu, o joms dar neprasidėjus ar pasibaigus, Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjų siūlymu, vartoti psichoaktyvias medžiagas leidžiama; neaišku, kokiais argumentais vadovaudamiesi Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai siūlo leisti vartoti, pavyzdžiui, oru sklindančių dalelių neskleidžiančias intravenines narkotines medžiagas transporto priemonėse, kurių salonas stacionariai atskirtas nuo vairuotojo vietos, o transporto priemonėse, kurių salonas

stacionariai nuo vairuotojo vietos neatskirtas, tokių medžiagų vartoti negalima; taip pat lieka neaišku, ar sėdėdamas vienas daugiabučio kiemo automobilių stovėjimo aikštelėje stovinčiame automobilyje, kurio salonas jokiais pertvaromis neatskirtas, automobilio vairuotojas gali vartoti, pavyzdžiui, intravenines narkotines medžiagas. Yra pagrindo manyti, kad į ANK 483¹ straipsnio 1 dalį perkeldami ANK 484 straipsnyje nurodytas vietas Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai ignoruoja šias veikas skiriančią nagrinėjamu atveju esminę aplinkybę: gerti alkoholinius gėrimus draudžiama tik viešose vietose (neviešose (privačiose) vietose tai daryti nedraudžiama), tuo tarpu vadovaujantis Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 8 straipsnio 1 dalimi, 17 straipsnio 1 ir 2 dalimis, į I sąrašą įtrauktas narkotines ir psichotropines medžiagas vartoti sveikatos priežiūros tikslams draudžiama, o į II ir III sąrašus įtrauktas narkotines ir psichotropines medžiagas galima vartoti tik sveikatos priežiūros tikslais gydytojo paskyrimu, kas reiškia, kad į I sąrašą įtrauktas narkotines ir psichotropines medžiagas vartoti iš viso draudžiama, o į II ir III sąrašus įtrauktas narkotines ir psichotropines medžiagas vartoti draudžiama, išskyrus atvejus, kai vartoti šias medžiagas skyrė gydytojas. Būtent narkotinių ir psichotropinių medžiagų civilinės apyvartos ribojimas ar visiškas draudimas siūlomas ANK 483¹ straipsnio 1 dalies nuostatas, apibrėžiančias viešas vietas, kuriose draudžiama vartoti psichoaktyviasias medžiagas, leidžia vertinti kaip prieštaraujančias kitoms teisės normoms, kadangi neteisėtai vartoti narkotines ir psichotropines medžiagas draudžiama ne tik siūlomoje priimti ANK 483¹ straipsnio 1 dalyje nurodytose viešose vietose, bet ir apskritai visose vietose, taigi svarstyta galimybė Projekto rengėjams Projekte atkreipti į tai dėmesį ir pasiūlyti Įstatymo projekte Nr. XIVP-95 ANK 483¹ straipsnio 1 dalyje neapibrėžti vietų, kuriose draudžiama vartoti psichoaktyviasias medžiagas, į ANK 483¹ straipsnio 1 dalį perkeltiant šiuo metu galiojančioje ANK 71 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad siūlydami į ANK 483¹ straipsnį perkelti šiuo metu ANK 71 straipsnyje įtvirtintas teisės normas, Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 rengėjai nesiūlo perkelti nuostatos, numatančios galimybę nuo administracinės atsakomybės už šiame straipsnyje numatytus veiksmus atleisti asmenį, kuris savanoriškai kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų suteikimo dėl narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo be gydytojo paskyrimo. Pažymėtina, kad, teisinę atsakomybę už neteisėtą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą įtvirtinus ANK 483¹ straipsnyje, toks asmuo negalės būti atleidžiamas nuo administracinės atsakomybės vadovaujantis ANK 71 straipsnio 4 dalies nuostata, kadangi pastarojoje aiškiai nurodyta, kad nuo administracinės atsakomybės asmuo atleidžiamas tik *už šiame, t. y. ANK 71 straipsnyje numatytus veiksmus*. Manytina, kad, siekiant Įstatymo projekto Nr. XIVP-95 deklaruojamų tikslų, Projekte turėtų būti pasiūlyta ANK 483¹ straipsnį papildyti norma, pagal savo turinį atitinkančia šiuo metu ANK 71 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Teisės grupės patarėja

Elena Ražanskienė